

گزیده مقاله‌شناسی توصیفی

تابستان ۱۳۸۴

به کوشش: فاطمه زمانی

رایت و تصویرگری را مطرح می‌کند و می‌گوید: ناشر به راحتی با هزینه کم، به سمت ترجمه گرایش می‌یابد و به همین دلیل، به سوی نویسندگان تألیفی که باید برای آن‌ها هزینه تصویرگری را هم پرداخت کند، نمی‌رود. شهرام شفیعی نیز علت اصلی را ارزان تمام شدن تولید کتاب‌های ترجمه می‌داند و می‌گوید: متأسفانه منفعت‌طلبی ناشران، بیش از ضرورت کار فرهنگی است. گو این‌که ترجمه آثار خوب دنیا برای خوانندگان، نویسندگان و اولیا بسیار مفید است، اما نباید مانعی برای توسعه کارهای تألیفی باشد. محمدهادی محمدی پژوهشگر، معتقد است: در جامعه‌ای که راه آن چنان هموار نیست تا کارهای خلاق ارائه شود و دست نویسنده نیز باز نیست، گرایش برخی نخبگان که در حوزه ادبیات کودکان فعال هستند، به ترجمه آثار ادبی کلاسیک و یا آثار ادبی برتر جهان جلب می‌شود که البته دارای ابعاد متفاوتی است.

ادبیات کودکان از جنبه سیر تاریخی خود، دوران‌هایی را گذراند، که ادبیات اندرزی - آموزشی بخشی از آن بوده است. پس از انتشار آلیس در سرزمین عجایب، این روند شکل دیگری می‌یابد و وارد دوره و موقعیتی دیگر می‌شود و با افزودن عنصر زیبایی‌شناختی، شکلی خلاقه می‌یابد. ثریا قزل‌ایاغ، متخصص کتابخانه‌های کودک می‌گوید: ادبیات وسیله و ابزار نیست و پدیده‌ای هنری است و مانند هر پدیده هنری، در نفس خود اعتلا بخشی دارد.

شرق ش ۵۵۲ مرداد ۱۳۸۴

جای خالی انتقاد، آسیب‌شناسی کتاب کودک و

نوجوان

محمدجواد جزینی

اگر تولید کتاب مناسب برای کودکان و نوجوانان را هدف اصلی دست‌اندرکاران کتاب کودک و نوجوان به حساب بیاوریم، مهم‌ترین وظیفه نقد ادبی در این حوزه، بررسی عوامل تأثیرگذار

شرق ش ۵۲۸ مرداد ۱۳۸۴
ادبیات کودک و نوجوان در محاق، تنگناها
و موانع رشد ادبیات کودک و نوجوان از دید
کارشناسان
نلی محبوب

چنان‌چه بتوان هر اثر غیرترجمه‌ای تولیدشده در حوزه ادبیات کودک و نوجوان را تألیف دانست، این حوزه فضای گسترده‌ای را شامل می‌شود؛ با این ویژگی مشترک که همه آن‌ها غیرترجمه‌ای‌اند. این تعاریف بیش‌تر مورد توجه و علاقه مدیران فرهنگی است که به هنگام ارائه آمار و به منظور مناسب جلوه دادن شرایط، از آن بهره می‌گیرند. تحقیق گروهی علیرضا کرمانی با برخی از اعضای انجمن نویسندگان کودک و نوجوان، تحت عنوان «سیاست‌گذاری برای نشر کتاب‌های کودک و نوجوان در دهه هشتاد»، نشان می‌دهد که در طول سال‌های دهه هفتاد، به طور متوسط ۷۶/۳ درصد کل کتاب‌های تولیدشده در این مقطع تألیفی بوده و در تمامی سال‌های این دهه، نسبت کتاب‌های تألیفی در هیچ‌یک از سال‌ها کم‌تر از ۵۰ درصد نبوده است. با وجود این، کرمانی فقر تألیف در کشور را حاصل دو عامل اصلی می‌داند. نخست علتی ساختاری است و آن‌چه مهم‌تر به نظر می‌آید حاصل سیاست‌های حمایتی در این زمینه است. این سیاست‌ها در سازمان‌دهی مجری، به روشی اجرا می‌شود که به راحتی می‌توان از آن‌ها سوءاستفاده کرد. وی غیرساختاری بودن را علت دوم می‌داند و بر این باور است که سطح پایین تحصیلات و عدم برخورداری پدیدآورندگان و ناشران کتاب‌های کودک و نوجوان از آموزش‌های تخصصی، یکی دیگر از عوامل بازدارنده تألیف است. محمدرضا یوسفی، نویسنده و کاندیدای جایزه هانس کریستیان آندرسن سال ۲۰۰۰، عامل اقتصادی برای ناشر را در این امر مؤثر می‌داند. مهدی میرکیایی، یکی دیگر از نویسندگان، عدم پرداخت حق کپی

بر کمیت و کیفیت تولید کتاب خواهد بود. از همین ابتدا می‌توان عوامل تأثیرگذار را به دو گروه عوامل درونی و بیرونی تقسیم کرد. منظور از عوامل درونی، زنجیره تولید کتاب از پدیدآورنده تا نشر کتاب است و عوامل بیرونی هم مجموعه‌ای از عوامل است که اگرچه ظاهراً در زنجیره تولید قرار نمی‌گیرند، تأثیرات آن بر فرایند تولید کتاب چشمگیر است. سر حلقه فرایند تولید کتاب کودک و نوجوان، پدیدآورندگان هستند و پدیدآورندگان، طیف متنوعی از فعالان این مرحله هم‌چون نویسندگان، مترجمان و حتی تصویرگران کتاب کودک را شامل می‌شوند.

اصلی‌ترین شکل این حوزه، سهل و ممتنع بودن نوشتن برای بچه‌هاست. این باور ناصواب که نوشتن برای کودکان و نوجوانان، راحت‌تر از عرصه‌های دیگر است، باعث شده بسیاری از نویسندگان با اندک تجربه و تخصص، در این حوزه ذوق‌آزمایی کنند. در حوزه ترجمه هم وضعیت به مراتب بدتر از تألیف است. ترجمه کتاب کودک و نوجوان به دلیل حجم کم متن، سادگی زبان و ساخت، اشتیاق بسیاری را برای آزمون بخت خویش تحریک می‌کند. ناشران غیرحرفه‌ای نیز در ایجاد چنین اشتیاقی، در ذهن مترجمان تازه کار بی‌تأثیر نیستند. گاهی ناشر برای استمرار فعالیت‌های خود و شاید حتی جلب حمایت‌های دوستی و... به حمایت کتاب ترجمه‌ای برای کودکان و نوجوانان اقدام می‌کند. از آن‌جا که قانون «کپی‌رایت» هم در ایران لازم‌الاجرا نیست، ناشر با اندک حق‌الترجمه‌ای که به مترجمان جوان می‌دهد یا نمی‌دهد و با استفاده از تصاویر و صفحه‌آرایی آماده، کتاب مورد نظرش را با کم‌ترین هزینه چاپ می‌کند. عدم تسلط بر زبان مبدأ و مقصد، عدم آشنایی با زبان متناسب گروه سنی مخاطبان کتاب، خطاهای عمده نگارشی و عدم رعایت بدیهی‌ترین اصول اولیه نگارش، گواه آن است که مترجمان با کم‌ترین تجربه عملی در این حوزه وارد می‌شوند.

مشکل دیگر ادبیات کودک و نوجوان، مسئله حرفه‌ای نبودن نویسندگان این عرصه است؛ حرفه‌ای به این معنا که شغل اصلی آن‌ها نوشتن برای کودکان و نوجوانان نیست و این مسئله، می‌تواند در تولیدات کمی و کیفی ادبیات کودک و نوجوان تأثیر بگذارد. براساس آمارهای رسمی ارائه شده، برای هر ده هزار نفر جمعیت کودک و نوجوان، فقط یک عنوان کتاب تولید می‌شود که البته این آمار، شامل همه عناوین (ترجمه، تألیف، گردآوری، بازنویسی و...) است.

همشهری ش ۳۷۶۷ مرداد ۱۳۸۴
داستانی که خواننده می‌خواهد
پوریا گل محمدی

رمان «هری‌پاتر»، اثر «جوآن کتلین رولینگ»، نویسنده انگلیسی، پس از هر بار انتشار با استقبال گسترده‌ای در کشورهای

جهان مواجه می‌شود. این رمان را باید از جمله آثار موفق در عرصه ادبیات دانست که بعد از انتشار با استقبال بی‌نظیر در سراسر جهان روبه‌رو شد؛ به طوری که در مدت کوتاهی نه تنها فیلم، بلکه بازی‌های کامپیوتری، نقاشی و اسباب‌بازی‌های آن نیز وارد بازار فرهنگ، ادب و هنر شد. رمان هری‌پاتر را باید کتابی دانست که با ترکیب موفقیت‌آمیز خیال و حقیقت در جهان مدرن، استفاده از فرهنگ‌های ریشه‌دار و مشترک بین مردم جهان و موجودات نام‌آشنای تخیلی چون اژدها، جادوگر، ققنوس به خوبی با مخاطبان کودک، نوجوان و حتی بزرگسال خود در سراسر جهان ارتباط برقرار می‌کند؛ به گونه‌ای که می‌توان گفت نویسنده، این اثر را به شکل جهانی به نگارش درآورده است.

در این اثر، «هری» شخصی اصلی داستان، پسری جادوگر، باهوش و بی‌ادعاست که با دفاع از خیر و مبارزه با شر، نقشی بازی می‌کند که در تاریخ اسطوره‌های تمام جوامع، چهره او در شکل‌های متفاوت به چشم می‌خورد. حوادث اصلی داستان نیز در مدرسه جادوگرها، اتفاق می‌افتد. مدرسه خاطره مشترک انسان‌هاست؛ چه آن‌ها که به آن وارد نشده‌اند و چه آن‌ها که بهترین سال‌های عمر خود را در آن طی کرده‌اند. داستان شیطنت‌های هری و دوستانش، هر انسان تحصیل‌کرده‌ای را به گذشته‌ای می‌برد که برای او غریبه نیست؛ دنیای کودکی و رؤیاهایی که معادل آن در جامعه بزرگسال نیز به چشم می‌آید. خاطرات دوران مدرسه، هیچ‌وقت فراموش نمی‌شود و افراد بزرگسال، بیش‌تر مواقع برای بیان دوران خوش زندگی خود و اشاره به دوستی‌های پایدار، از این دوره یاد می‌کنند. خاطره مشترک، درست مثل بازی‌ای است که همه افراد هم می‌توانند در آن شرکت کنند و هم می‌توانند جز و تماشاگران و شنوندگان آن باشند. ویژگی‌های ذکر شده و هنر پرداختن به این ویژگی‌ها توسط خانم رولینگ را می‌توان از دلایل اصلی موفقیت و فروش بالای کتاب در سراسر جهان دانست.

اما درباره هری‌پاتر در ایران و واکنش نویسندگان ایرانی، باید گفت پس از توجه ایرانیان به ترجمه متون غربی به زبان فارسی، آن‌چه چندان مورد توجه قرار نگرفت، شاید هدف اصلی ترجمه بود. اگرچه لذت‌بردن از اثر بسیار مهم است، ترجمه یک شعر تنها برای خواندن و لذت‌بردن صورت نمی‌گیرد. اروپاییان پس از شناخت متون کهن شرق، اقدام به ترجمه آن‌ها به زبان خودشان کردند تا بتوانند با خواندن و آموختن آن‌ها به خلق آثار تازه‌تری دست بزنند. در این‌که تقلید از یک اثر ترجمه شده و خلق آثار مشابه، کار بیهوده‌ای است، شکی نیست. خالق یک انسان باهوش است و مقلد، یک آدم معمولی که طوطی‌وار مطالبی را تکرار می‌کند. تفاوت آدم معمولی با انسان باهوش، در این است که انسان باهوش با دیدن و خواندن آثار موفق دنیا، از آن‌ها تأثیر می‌گیرد و در ادامه اثری مطابق با نیاز روز و هماهنگ با فرهنگ و زبان جامعه خود خلق می‌کند، اما آدم مقلد به این نکات توجهی ندارد و اثری که خلق می‌کند، بیش‌تر

یک کاریکاتور است.

بدون شک، اگر نویسنده ایرانی بتواند اثری را با تأثیر از شگردهای نویسندگی این نویسنده در هری پاتر، هماهنگ با فرهنگ کشور خود خلق کند، باعث موفقیت خود و خوشحالی جامعه ایرانی خواهد شد. اما به نظر می‌رسد بعضی نویسندگان ایرانی، تنها به تقلید اکتفا کرده‌اند. در ایران برخورد با هری پاتر و تأثیرپذیری از نکات مثبت این اثر، چندان مورد توجه قرار نگرفته و بیشتر مترجمان، ناشران و نویسندگان تنها به وجه مالی اثر نظر داشته‌اند.

ایران ش ۳۲۰۶ مرداد ۱۳۸۴

پیکر تحریف ترجمه، درباره کلی امامی
کاوه سلیمانی

می‌دهد که ترجمه خوب، نباید بوی ترجمه بدهد؛ متنی که روان، بی‌سکنه و مفهوم باشد و منظور نویسنده را منتقل کند. مترجم وفادار به متن، محصولش بوی ترجمه می‌دهد و این لطفی ندارد. او باید به حدی در کارش تسلط داشته باشد که بتواند بدون آن که از محتوا فاصله بگیرد، مفهوم آن را به فارسی روان و قابل درک برگرداند و البته منظور آثار ادبی است، نه ترجمه متون فنی و حقوقی.

جام جم ش ۱۵۳۳ شهریور ۱۳۸۴

گمشدن در چهارراه، نگاهی به کتاب ۳۳ قصه از

سرزمین ایران
مرجان فولادوند

۳۳ قصه از سرزمین ایران، گردآوری (و نه روایت) قصه‌های قدیمی و فولکلور با رعایت امانت است چنان که نام راوی هر قصه، با ذکر مشخصات متن، شغل و تحصیلات زیر آن آمده است. قصه‌ها به صورت روایت اصلی ضبط شده‌اند؛ یعنی کلمه‌ها و اصطلاحات محلی، تقدم و تأخر جمله‌ها، ضعف منطق داستان با ضعف روایت، همه به دلیل حفظ اصالت آن، دست‌نخورده به کتاب انتقال یافته‌اند. کتاب خلاف شکل ظاهری‌اش، جلد و نقاشی‌ها و نوع کتاب‌آرایی، کتابی است نه برای خواندن کودکان که دستمایه‌ای است برای تحقیق محققان زبان و ادبیات و نه به روایت حسین کاظمی که گردآوری او؛ زیرا روایت حاکی از نوعی دخالت دادن نگاه، پسند و تفکر راوی در متن است. درحالی که به نظر می‌رسد کاظمی کوشیده امانت‌دار روایت‌های قصه‌گوییانی شود که به عنوان منابع داستان‌ها، به ایشان رجوع کرده است.

گردآوری داستان‌های شفاهی که نزدیک‌ترین منبع برای درک نوع زندگی و طرز تفکر مردمان قدیم است، سال‌هاست به عنوان بخشی جدی در تحقیقات زبان‌شناسی و ادبیات، جای خود را پیدا کرده. وقتی مرحوم فضل‌الله مهتدی (صبحی)، بیش از ۵۰ سال پیش، مجموعه نسبتاً بزرگ قصه‌ها را که برگرفته از داستان‌های عامیانه بود، منتشر کرد یا نگاه ترجمه و نشر در سال ۱۹۶۳ میلادی، «قصانه‌های ایرانی» را برای نوجوانان به چاپ رساند، به قصه‌های قدیم به صورت گنجینه‌ای پروپیمان برای پیداکردن داستان‌های جذاب و آموزنده نگاه می‌شد. اما انتشار کتاب‌هایی با تراز علمی و آکادمیک که به ضبط دقیق و بدون گزینش قصه‌ها پرداخته بودند، درک جامعه علمی را از کاربرد این قصه‌ها دگرگون کرد. انتشارات فرهنگ مردم که به وسیله مرحوم سیدابوالقاسم انجوی شیرازی تأسیس شد، در سال ۱۳۷۴، کتاب ارزشمند «قصه‌های مشدی گلین خانم» را چاپ کرد. این کتاب ضبط دقیق روایت‌های مشدی گلین خانم، پیرزن قصه‌گوی محافل اشرافی است که «لول ساتن» از سال

گلی امامی، نویسنده و مترجم، برنده جایزه بهترین ترجمه سال برای نوجوانان، برای کتاب «سرافینا» از طرف یونسکو و برنده جایزه بهترین ترجمه سال برای نوجوانان، برای کتاب «پی‌پی جوراب بلند»، از طرف شورای کتاب کودک و نوجوان، در واقع کار ترجمه‌اش را با همین دو کتاب شروع کرد و ترجمه دو کتاب، محصول روزگاری است که او در مؤسسه انتشارات فرانکلین، ابتدا به عنوان کتابدار و سپس به عنوان ویراستار و بعدها عضو هیات تحریریه مجلات پیک و بالاخره مترجم کار می‌کرد.

او درباره این که آیا مترجم، خود خالق یک اثر ادبی یا آیینه تمام‌نمای خالق اصلی است، می‌گوید: بی‌تردید مترجم خوب دارای خلاقیت هم هست، ولی این خلاقیت را در خدمت برگرداندن متن از زبان مبدأ به زبان مقصد و بازسازی لحن و ساقی کلام مؤلف به کار می‌گیرد. از نظر او، ترجمه در والاترین شکلش همیشه وامدار صاحب اثر است و کاستن و افزودن به متن ترجمه، فقط در حدی پذیرفته است که هویت پدیدآورنده متن مخدوش نشود؛ مگر این که مترجمی اثر را اقتباس کند که آن مقوله دیگری است.

در پاسخ به این سؤال که «لحن در ترجمه یعنی چه؟» می‌گوید: لحن ویژگی صدای کلی نویسنده و راوی داستان است، وقتی متن را به زبان اصلی می‌خوانیم، از ویژگی‌های آوایی صدای راوی می‌توانیم تشخیص دهیم کسی که ما را مخاطب قرار داده، چه جور آدمی است؟ لازم نیست نویسنده صراحتاً این‌ها را به ما بگوید، لحنی که برای راوی یا شخصیت‌های اصلی کتاب انتخاب کرده، در بسیاری مواقع خودبه‌خود بیانگر این نکات است. امامی معتقد است که در ترجمه هم مترجم خوب، می‌کوشد ویژگی‌های گفتاری مناسبی برای راوی و شخصیت‌های دیگر انتخاب کند؛ به طوری که لحن آنان را به صورتی مشابه لحن اصلی در فارسی بازسازی کند. او ادامه

۱۹۴۲ میلادی، وقتی به عنوان کارمند به ایران آمد، آن‌ها را جمع‌آوری کرده بود. انتشار مجموعه بزرگ افسانه‌های ایرانی، به کوشش علی اشرف درویشیان، در همین سال‌ها همه و همه کمک کرده‌اند تا جمع‌آوری این افسانه‌ها یکی از دلمشغولی‌های اهل زبان و ادبیات و مردم‌شناسان باشد. سیدحسین میرکاضمی نیز کوشیده با رعایت معیارهای علمی، مجموعه‌ای از قصه‌های عامیانه را گردآوری کند که می‌تواند دستمایه تحقیق در زمینه‌های پیش گفته قرار گیرد، اما شکل ظاهری کتاب، اجازه نمی‌دهد که در نگاه اول، آن را بشناسیم و در جای مناسب قرارش دهیم.

کینان ش ۱۸۲۲۵ شهریور ۱۳۸۴

پیشگامان عصر طلایی ادبیات کودک و نوجوان
ترجمه: محمود بازارگان

در اواسط سده نوزدهم، نویسندگان زبردستی ظهور کردند که در زمینه‌های مشابه اخلاق‌گرایان و نویسندگان مدارس یک‌شنبه (که براساس آموزش‌های مبتنی بر دیدگاه‌های دینی شکل می‌گرفت)، باعث تحولات اساسی و ماندگار در ادبیات کودک شدند. خلاف نظریه‌پردازان غیرواقع‌گرای آن زمان، این نویسندگان مایل بودند لذت‌بردن ساده را به عنوان هدفی والا، در آثار کودک معرفی کنند. این نویسندگان به منظور عملی کردن اهداف خود، با بهره‌گیری از ابزار موجود، توانستند در این زمینه موفق شوند. اینان با به‌کارگیری روش‌های خاص، به این کار جهت مناسب دادند. به همین سبب، شاعران و قصه‌گویان این عصر، در دوران طلایی کتاب کودک به نحو احسن درخشیدند. خوشبختانه تعداد زیادی از نویسندگان، خلاف دیگر کهنه‌کاران این زمینه، تصور نداشتند که عادت دادن ذهن کودک به شعر، آن را تضعیف خواهد کرد. این هنرمندان، در تهیه اشعار خود، یا به عبارتی سرودهای رنگارنگ، در این هنر پراحساس و پر دامنه، با تیزهوشی کوشا بودند. برخی از این ابیات ماندگار، هنوز مورد علاقه هستند. اشعار ساده و دل‌انگیزی مانند «ستاره» از جین تیلور، «سه بچه گربه کوچک» از الیزا فومن و... به عنوان شاهکار مطرح بوده‌اند. ویلیام بلیک، متون و تصاویر داستان‌های خویش را به روی صفحاتی از مس، در قالب دو بحث «معصومیت» و «تجربه» پیاده می‌کرد. دید او نسبت به دوران کودکی، فوق‌العاده بود. او هرگز نمی‌توانست به این متهم گردد که دوران کودکی را به عنوان دوران سادگی و عصمت می‌بیند؛ چرا که در برخی از آثار خود از زبان یک کودک، انتقادات و مفاهیم سخت و خشن اجتماعی را بیان کرده است.

ناشرین و ویرایشگرهای زیادی متوجه گسترش تفکر تفریح و لذت کودک همراه با راهنمایی و تربیت او شدند. جان هاریس ناشر لندن، سری آثار خود را که بیش از پنجاه کتاب

یا نقاشی‌های رنگی بود، به نام «گنج سرگرمی و راهنمای» چاپ و منتشر کرد.

علاوه بر ناشران، هنرمندان بزرگی در جانداختن تفکر صحیح آموزش همراه با تفریح سالم به کودکان نقش داشتند. مثال برجسته این افراد، چارلز لام است که متون زیادی در مورد کودکان نوشته است. او خلأ تجربه کودکان را نسبت به بعضی از آثار احساس می‌کرد و در اقدام برای حل این مشکل، «ادبسه»، اثر چامپن را با نام «ماجراهای الایسس» بازنویسی کرد. او هم‌چنین، همراه خواهرش، نمایش‌نامه‌های شکسپیر را تحت عنوان «داستان‌هایی از شکسپیر» خلاصه‌نویسی کرد.

همشهری ش ۳۷۹۶ شهریور ۱۳۸۴

پینوکیو و فرشته مهربان، داستانی درباره
منزلت دانایی
ابراهیم اصلانی

پینوکیو به ظاهر داستانی بسیار ساده و کودکانه است. چوبک مترجم - و شاید یکی از مترجمین - این کتاب، در اشاره آغازین آن می‌نویسد: پینوکیو یک کتاب درسی اخلاقی است، اما نه از آن گونه کتاب‌های خشک اخلاقی که می‌گوید بچه باید جلوی بزرگ‌ترها سر به زیر و خاموش باشد و اظهار وجود نکند، سر سفره حرف نزند و نخندد، چاشنی این کتاب، انسان-دوستی و همدردی با مردم صلح دوست است. در این داستان کینه و انتقام و دروغ و ظلم و نادرستی به سرحد امکان منفور و برعکس، انسان‌دوستی و دلسوزی و گذشت، پسندیده و شناخته شده است. نگاه دقیق به سیر داستان و تحلیل محتوای آن، نشان می‌دهد که پینوکیو، داستانی درباره آسیب‌شناسی و منزلت دانایی است. آدمکی چوبی، با از سرگذراندن ماجراهای، لیاقت آن را پیدا می‌کند که به انسانی واقعی تبدیل شود. ظرافت اصلی داستان در همین نکته است. چه چیزی پینوکیو را از آدمک چوبی به انسانی واقعی تغییر می‌دهد؟ اخلاق و آموختن راه و رسم زندگی در جریان داستان، تنها یک وجه قضیه است. به نظر من، پینوکیو با دانایی به جایگاه انسان بودن می‌رسد و فرشته مهربان داستان نیز در واقع فرشته دانایی است.

پینوکیو، داستان زندگی خود ماست؛ داستان ناشی‌گری‌ها، سطحی‌نگری‌ها، خوش‌خیالی‌ها و نادانی‌های مان. پینوکیو مسیر زندگی انسان را نشان می‌دهد، با این تفاوت که در پایان این مسیر، پینوکیو آدم می‌شود، ولی خیلی از انسان‌ها هیچ‌گاه به کمال انسانی نمی‌رسند.

هرکدام از ماجراهای پینوکیو، به نوعی بیانگر تجربه‌های بشری است. جهل، ناشی‌گری، راحت‌طلبی، تن‌آسایی، خوش‌خیالی و فراموشی که از اصلی‌ترین موانع دانایی محسوب می‌شوند محورهای اصلی داستان پینوکیو را تشکیل می‌دهند.

و انگیزه شخص و انتخاب آزادانه، بهره‌وری از اوقات فراغت، هر هدفی هم که به همراه داشته باشد، قطعاً خوشایند و مطلوب جلوه می‌کند. لذا شعر و خصوصاً اشعار موزون، همیشه مورد توجه و علاقه کودکان بوده‌اند و در غنی‌سازی اوقات فراغت آن‌ها، می‌توان از شعر به عنوان یک ابزار مؤثر تربیتی استفاده کرد. اوقاتی را که کودکان با شعر و قصه می‌گذرانند، می‌توان جزء مؤثرترین و دلپذیرترین اوقات آن‌ها به شمار آورد. به طور قطع، دلیل عمده علاقه‌مندی و توجه کودکان به شعر، آن است که شعر دارای محتوا و مضمون خاص خودش است که پیامی شیرین نیز به دنبال دارد. کشش و جاذبه شعر سبب می‌شود که از آن، مثل قصه به عنوان ابزاری مهم در تربیت استفاده شود.

جهان کتاب ش ۱۹۵ تیر ۱۳۸۴ پنجاه و چند سال برای کتاب، صلح و بچه‌ها (گفت و گو با توران میرهادی)

توران میرهادی، از شناخته‌شده‌ترین چهره‌های ادبیات کودک ایران و محور اصلی شورای کتاب کودک است. او در سال ۱۳۰۶، در تهران به دنیا آمد و در فرانسه در رشته تعلیم و تربیت به تحصیل پرداخت. در سال ۱۳۴۱، در بنیان‌گذاری شورای کتاب کودک مشارکت داشت. میرهادی چند کتاب در حوزه تعلیم و تربیت با یک کتاب مشترک درباره ادبیات کودکان و یک کتاب داستان برای کودکان منتشر کرده است. با او درباره کتاب کودک ایران، در دهه‌های ۱۳۳۰ تا ۱۳۵۰، گفت و گویی شده است که در این‌جا به چند نکته از آن اشاره می‌شود:

او در پاسخ به این سؤال که چرا جریان ادبیات کودک دهه ۳۰ و ۴۰ را به سه بخش تربیتی، هنری و سیاسی تقسیم کرده، می‌گوید: جریان تربیتی که نماینده شاخص آن عباس یمنی شریف است، در عین حال، به جنبه هنری هم توجه زیادی داشت. گرچه گرایش عمده او مسائل تربیتی است. در گرایش هنری، چهره شاخص کیانوش بود و پروین دولت‌آبادی، میان این دو قرار دارد. بعد سیاسی بیش‌تر در داستان جلوه داشت تا در شعر و می‌خواست بچه‌ها را نسبت به مسائل اجتماعی حساس کند. چهره نمادین آن، صمد بهرنگی بود. ماهی سیاه کوچولو به نظر من یک اثر سیاسی نیست، اجتماعی است. دیگران به صمد و آثارش بعد سیاسی دادند. صمد یک روز به مدرسه ما آمد. به او گفتم در اولدوز و کلاغ‌ها، نگاه تازه‌ای ارائه نمی‌دهی. مقصر نشان‌دادن نامادری در افسانه‌ها و قصه‌های عامیانه بسیار تکرار شده است. در این مدرسه، بچه‌هایی داریم که نامادری دارند. قصه شما برای آن‌ها مناسب نیست. من می‌بینم که این خانم‌ها چقدر زحمت می‌کنند. این همه فرزندشهادت که امروز ما داریم، نباید پدر دیگری را بپذیرند؟ نویسنده باید شرایط این پذیرش را فراهم کند.

پینوکیو می‌تواند داستان فرد، جامعه، ملت و یا بشریت باشد. پینوکیو به ما می‌گوید که چرا آدم نمی‌شویم. راز به ظاهر نهانی «آدم شدن» در داستان پینوکیو «دانایی» است. پس هرچه پینوکیو به دانایی نزدیک‌تر می‌شود شبستگی‌های او برای آدم شدن افزایش می‌یابد و هرچه به واسطه ناشی‌گری، سطحی‌نگری، تن‌آسایی و غیره از دانایی فاصله می‌گیرد، از آدم‌شدن دور می‌شود. پینوکیو از مرحله «آدمک چوبی» تا «انسان واقعی»، پستی و بلندی‌های زیادی را پشت سر می‌گذارد و این یعنی مسیر دانایی، مسیری آسان و سهل‌الوصول نیست. دانایی و آدم‌شدن هزینه دارد و همه آن‌قدر توانایی و جسارت و ایستادگی ندارند تا در میلان بمانند و منحنی‌های این مسیر را بپذیرند. مراحلی که پینوکیو طی می‌کند و تجاربی که او به دست می‌آورد، برای همه ما تکرار می‌شود، ولی به دلایل زیادی، عاقبت کارمان مشابه پینوکیو نیست.

پیوند شماره ۳۱۱-۳۰۹-۳۱۰ تابستان ۱۳۸۴ اوقات فراغت و شعر کودک مریم بهارستانی

کودکان به طور ذاتی شاعرند. شعر، احساس کودکان را درباره محیط و آن چه می‌توانند برای کمک به دیگران انجام دهند، توصیف می‌کند. شعر برای کودکان، در شب مثل قصه‌های عامیانه، دارای معنایی پنهانی است که خوانندگان خردسال همیشه نمی‌توانند به آن پی ببرند. کودک بزرگ می‌شود و چون شعرهایی که در حافظه‌اش نقش بسته است، دوباره به یادش می‌آید یا به نوعی دیگر آن‌ها را می‌فهمد، پس باید در شعرها جایی برای اندیشیدن وجود داشته باشد. کودکان خوانندگان ساده‌ای نیستند، بلکه خوانندگان پرشوری به حساب می‌آیند. آن‌ها بی‌هدفی در شعر را دوست ندارند و خواهان عمل، فکر و احساس قوی‌اند. آن‌ها معمولاً شعرهایی را دوست دارند که اتفاقی در آن‌ها روی می‌دهد. شعرها می‌توانند قافیه و وزن داشته باشند، اما وجود قافیه و وزن همیشه الزامی نیست. ما می‌توانیم از بچه‌ها بخواهیم تجسم خود را در قالب کلمات توصیف کنند و این امر اتفاق نخواهد افتاد، مگر زمانی که ما در کنارشان باشیم و در کمال آرامش و صمیمیت، با آنان ارتباط عاطفی برقرار کنیم. این ارتباط زمانی برقرار می‌شود که اوقاتی بدون دغدغه و همراه با فراغت ظاهر در کنار آن‌ها سپری کنیم. فراغت در لغت به معنی آسودگی و آسایش است و معمولاً در مقابل انتظارات و درگیری‌های روزمره که نوعاً موجب خستگی می‌شوند، به کار می‌رود.

بارزترین ویژگی «اوقات فراغت»، وجود نیروی «انگیزه» و داشتن حق انتخاب آزاد است که خصوصاً در دوره کودکی باید مورد توجه والدین و مربیان قرار گیرد. به سبب وجود همین میل

وی در پاسخ به این سؤال که چرا شورا به کتاب‌های مذهبی توجهی نداشته، می‌گوید: چون بیش‌تر جنبه تربیتی داشتند تا دینی، در حوزه تعلیم و تربیت قرار می‌گرفتند و نه در حوزه ادبیات. ما اعتقاد داریم حوزه ادبیات را باید از حوزه خواندنی‌ها جدا کنیم. البته کتاب‌های دینی خیلی خوبی هم چاپ شده؛ مثل سوار سوم، نوشته محمدکاظم مزینانی که در حوزه ادبیات قرار می‌گیرد. به علاوه، کارهای خوبی درمیان آثار غیرداستانی داشته‌ایم؛ مثل فرزند زمان خویشتن باش، از آقای امامی که اکنون چاپ کرد و مجموعه‌ای از سخنان حضرت علی بود که از سوی بچه‌ها خیلی استقبال شد.

کتاب هفته ش ۱۸ ۲۵۲ تیر ۱۳۸۳ گزارشی از کتاب طنز کودک و نوجوان بنفشه محمودی

کتاب

طنز در ادبیات کودک و نوجوان، چه جایگاه و کارکردهایی دارد؟ سؤالی است که از چند صاحب‌نظر در عرصه ادبیات کودک و نوجوان پرسیده شد و در این‌جا به گوشه‌هایی از نظریات آنان اشاره می‌شود. هوشنگ مرادی کرمانی می‌گوید، طنز می‌تواند موقعیت تلخ و ناگواری را شیرین کند و به بچه‌ها نشان بدهد. یعنی در عین حال که بچه‌ها را با وقایع ناگوار آشنا می‌کند، آن‌ها را غمگین نکند. با طنز صحیح می‌توان به همه این مسائل ناراحت‌کننده سمت و سوی صمیمی داد. می‌شود از طنز استفاده کرد و بسیاری از مسائل اخلاقی و اجتماعی را به کودکان آموخت.

رضی هیرمندی درباره جایگاه طنز در ادبیات کودک و نوجوان می‌گوید: طنز و فانتری دو نوع ادبی هستند که بیش از هرگونه دیگری با سرشت پرنشاط و روح بازیگوش و پرچست و جوی کودک همسازی دارند. شوخ‌طبعی و طنز بر شادمانی کودک می‌افزاید، او را فعال‌تر و توان‌مقایله‌اش را با مشکلات و سختی‌های زندگی بیشتر می‌کند. با بهره‌گیری از طنز می‌توان موضوعات علمی، اجتماعی و حتی تاریخی را بهتر به بچه‌ها یاد داد. این امر در آموزش‌های فردی روزمره هم صدق می‌کند.

شهرام شفیعی معتقد است که طنز، بخش غیرقابل حذف خلقت و زندگی است. موجودی که وارد مکانیزم خنده می‌شود، از جایگاه فلسفی‌تری به هستی نگاه می‌کند. فرض کنید موجوداتی شبیه انسان‌ها در کره‌ای دیگر باشند که توانایی فهم طنز را نداشته باشند. در آن صورت، جامعه انسانی نابالغی در آن سیاره خواهیم داشت. حتی بلوغ جسمی آدمیزاد هم با تغییرات و تحولات طنزآمیزی همراه است. طنز در ادبیات کودک و نوجوان، همان جایگاهی را دارد که در سرشت زندگی دارد و از این نظر، از ادبیات بزرگسالانه جدا نیست.

پروین سلاجقه می‌گوید: طنز یکی از هنری‌ترین شیوه‌های بیان مجازی است که در غنی‌سازی دامنه معنایی سخن، تأثیر معجزه‌آور دارد و سخن را از سطح ابتدایی، به سطح کارکردهای ژرف و ویژه می‌رساند. به اعتقاد او، این شیوه بیان در ادبیات کودک و نوجوان در جهان، به جایگاه مناسبی دست پیدا کرده، اما در کشور ما متأسفانه هنوز جایگاه واقعی خود را نیافته است.

رؤیا صدر هم معتقد است: جایگاه طنز در ادبیات کودک و نوجوان، مشابه ادبیات بزرگسال است؛ یعنی به دلیل پایین بودن آستانه تحمل بعضی‌ها، مجبور است آهسته بیاید و آهسته برود. در این میان، طنز نوجوان نسبت به طنز بزرگسال، با خودسانسوری مضاعفی روبه‌روست؛ چرا که تابوها پرنرگ‌تر و ضریب حساسیت به جهت رده سنی مخاطب بسیار بیش‌تر است.

طنز در این رده سنی، موقعیتی شکننده و آسیب‌پذیر دارد که گاه در به‌کارگیری قالب‌های کم‌خطر، مثل استفاده از جوک و لطیفه، در نشریات کودک و نوجوان خودش را نشان می‌دهد.

کتاب هفته ش ۱ ۲۵۴ مرداد ۱۳۸۴ یک داستان دنباله‌دار، گزارشی از گفت و گو با طاهره ایبد بنفشه محمودی

کتاب

طاهره ایبد، نویسنده‌ای است که نوشتن را با داستان‌های بزرگسالان آغاز کرده، اما آغاز کار جدی او برای نوجوانان، از سال ۶۵ بوده. «داستان‌های یک قل دوقل»، جدیدترین کار وی برای کودکان است که به تازگی روانه بازار نشر شده. در این ارتباط، گفت و گویی با او شده که گزارش مختصری از آن را در این‌جا می‌آوریم. داستان‌های یک قل دوقل، داستان دو نسل است که از دوران جنینی محمدحسین و محمد مهدی شروع می‌شود و به دوران جنینی بچه‌های آن‌ها که دوقلو هستند، می‌رسد. ایبد می‌گوید: ویژگی‌هایی که شخصیت‌های دوقلو دارند، جالب توجه است. آن‌ها خیلی باهم متفاوتند و دائم بر سر مسائل کودکانه باهم در کشمکش هستند. واقعیت این است که در ادبیات کودک، نمی‌توانیم مخاطبان نویسنده را جدا کنیم. وقتی مخاطب را کودک فرض می‌کنیم، خواه ناخواه پدر و مادر هم مخاطب قرار می‌گیرند. خودم به عینه دیده‌ام که از آثار ادبی خوبی که برای بچه‌ها نوشته شده، پدر و مادرها هم استقبال می‌کنند. پس لازم نیست همه حرف‌هایی را که در کتاب‌های بچه‌ها زده می‌شود، حتماً بچه‌ها بتوانند بگیرند. فهمیدن حرف کلی نویسنده، به نظر من کفایت می‌کند.

ایبد درباره تفاوت‌های طنز کودک و نوجوان می‌گوید: کلاً نوشتن طنز کار خیلی سختی است و فرقی نمی‌کند در

رحماندوست با چاپ و انتشار این دو کتاب، تلاش کرده به راه‌هایی برسد که خود خانواده‌ها به سوی قصه گفتن کشیده شوند. بنابراین، به سمت قالب‌هایی می‌رود که تلنگری به نوستالژی‌ها بزند. او ترانه‌های نوازش و چیستان‌های آهنگین را می‌نویسد؛ به طوری که والدین با آن‌ها آشنایی داشته باشند و آن‌ها را برای بچه‌های‌شان بخوانند. او تلاش کرده حوصله والدین را در ارتباط با بچه‌ها بالا برد؛ چون این قالب‌های کوتاه آهنگین، در کوتاه‌ترین زمان قابل اجراست. او می‌گوید: امیدوارم وقتی پدر و مادرها با بچه‌های‌شان در این بازی شرکت می‌کنند، لذت دو جانبه‌ای ایجاد شود که فرصت انجام کارهای بزرگ‌تری را به آن‌ها بدهد.

او در بخشی از مقدمه کتاب «بازی با انگشت‌ها»، به هماهنگی میان مغز و دست اشاره می‌کند و می‌گوید: این نکته به اثبات رسیده که هرچه بین حرکات بدنی کودک یا فرمان‌های مغزی‌اش بیشتر ارتباط برقرار شود، از خلاقیت بیشتری برخوردار خواهد شد. در آموزش پیش‌دستانی کاردستی‌ها، ساختن چیزها با دست و حرکت ایجادکردن، بحث‌هایی کاملاً اثبات شده است. او با اشاره به استفاده از زبان شکسته و عامیانه در ادبیات کودک می‌گوید: نباید از زبان شکسته و محاوره‌ای استفاده کنیم؛ به خصوص برای کودکان در سنین اوایل دبستان که ادبیات برای آن‌ها جنبه زبان‌آموزی دارد. اگر در این دو کتاب، بعضی از فصل‌ها را به صورت شکسته آورده‌ام، به این علت است که پیش‌فرض من این بوده که پدر و مادرها یا مربی، شعرها را برای بچه‌هایی می‌خوانند که سواد ندارند. بنابراین، در این حالت عامیانه بودن بعضی کلمات و افعال در شعر خردسال، ایرادی ندارد. رحماندوست که از مخالفان سرسخت کتاب‌های بازاری است و معتقد است که کتاب‌بازاری بچه‌ها را از لذت مطالعه محروم می‌کند و اجازه نمی‌دهد خلاقیت‌شان رشد کند، می‌گوید: آن‌چه باعث گسترش مطالعه می‌شود، لذت از مطالعه است. انسان تا از چیزی لذت نبرد، ادامه نمی‌دهد. به همین دلیل، وقتی آدم می‌تواند رمان‌های موثر و بزرگ را دست یک نفر بدهد، دیگر کار تمام است و او خودش می‌رود دنبال کتاب بعدی؛ چون چند هفته با حوادث آن رمان زندگی کرده و از خواندنش لذت برده است. از نظر من کتاب‌های عوام‌پسند و بازاری، این لذت را ایجاد نمی‌کند و تضمینی برای ادامه و گسترش مطالعه ندارد.

کتاب هفته ش ۲۶۱ ۵ شهریور ۱۳۸۴
کار گروهی و رشد شعرآموزشی، گفت و گو با
شکوه قاسم‌نیا به بهانه انتشار دو مجموعه
بنفشه محمودی

شعر

شعر خردسال در ادبیات کودک و نوجوان، از مقولاتی است که متأسفانه در سال‌های اخیر، توجه چندانی به آن نشده و گاهی

کدام حوزه باشد. هرچه گروه سنی پایین‌تر می‌آید، کار سخت‌تر می‌شود. به این دلیل که زاویه دید مخاطب خیلی محدودتر و خیلی هم خاص‌تر است. ما هر چیزی را نمی‌توانیم آن‌گونه که یک بزرگسال می‌بیند، برای بچه‌ها مطرح کنیم باید زاویه دید و دیدگاه خود کودک را پیدا کنیم. ممکن است مسائلی که لبخند به لب یک بزرگسال می‌آورد، اصلاً برای بچه‌ها جاذبه نداشته باشد یا برعکس. ثبت این لحظه‌ها و دیدگاه‌ها در کتاب کودک، کار مشکلی است. نویسنده باید خودش با آن‌ها زندگی کند. در دوره‌ای که یک قل دوقل‌ها را می‌نوشتیم، تغییر شخصیتی هم در خود من روی داده بود؛ یعنی به دوره کودکی و خردسالی برگشته بودم. حتی برخی از رفتارهایم از دید هم‌سن و سالان دور و بری‌هایم خیلی عجیب و غریب و غیرطبیعی به نظر می‌رسید. از نظر من ادبیات کودک و نوجوان خیلی به طنز احتیاج دارد. بچه‌ها حرف‌های جدی داستان‌ها را خیلی راحت نمی‌پذیرند، اما وقتی با زبان طنز نوشته شود، با آن ارتباط برقرار می‌کنند. به اضافه این‌که کل جامعه ما هم به خنده احتیاج دارد. باوجود جامعه عبوس و افسرده‌ای که داریم، فکر می‌کنم کار طنز می‌تواند قدری کمک کند. بازخوردهایی که درباره کارهای طنز دیده‌ام، گواهی می‌دهد که این اتفاق افتاده است. اگر قرار باشد خودمان را در دنیای آدم‌بزرگ‌ها مسدود کنیم، اثر ما هیچ ارتباطی با مخاطب امروز برقرار نمی‌کند. باید بدانیم که بچه‌های امروز، از نظر اطلاعات خیلی از ما جلوتر هستند. برای این‌که بتوانیم با آن‌ها ارتباط برقرار کنیم، باید حداقل خودمان را به سطح آن‌ها برسانیم تا بتوانیم روی نقاط اصلی دوران‌شان انگشت بگذاریم.

کتاب هفته ش ۲۵۹ ۲۲ مرداد ۱۳۸۴
به خاطر خردسالان، به بهانه انتشار کتاب‌های
بازی با انگشتان نوشته مصطفی رحماندوست
بنفشه محمودی

کتاب

«بازی با انگشت‌ها» و «بازی‌های پنج انگشت»، دو کتاب جدید از مصطفی رحماندوست در زمینه شعر خردسال است. با او مصاحبه‌ای شده که در ذیل، به گوشه‌هایی از آن اشاره می‌شود. او درباره این‌که چرا سطح مطالعه در کشور ما پایین است، می‌گوید: سعی کردم دلایل گسترش مطالعه در کشورهای دیگر را پیدا کنم. به همین دلیل، پروژه‌هایی را که در کشورهای جهان سوم برای گسترش مطالعه اجرا شده‌اند، مطالعه کردم و به این نتیجه رسیدم که قصه‌گویی، یکی از عوامل عمده گسترش مطالعه است. قصه گفتن پدر و مادرها برای بچه‌ها، از زمینه‌ها و عوامل عمده پرورش آن چیزی است که به عادت مطالعه می‌انجامد. قصه‌گویان کهن ایرانی، آهنگین قصه می‌گفتند و این راز آهنگین بودن شعرهای بازی با انگشتان است.

در کلمات ریتمیکی خلاصه می‌شود که بار معنایی زیادی ندارد و برای خردسالان بی‌ثمر است. شکوه قاسم‌نیا، نامی آشنا در مقوله شعر خردسال است. او تقریباً ۸۰ کتاب برای بزرگسالان، کودکان و نوجوانان نوشته. درباره شعر خردسال، با او گفت و گویی شده که به مهم‌ترین نکات آن اشاره می‌شود.

قاسم‌نیا معتقد است که یک جور ساده‌انگاری بر شعر خردسال حاکم است و کتاب‌های زیادی برای خردسالان روانه بازار شده و می‌شود که نه به اصول شعر خردسالانه تکیه دارند و نه حرفی برای گفتن دارند. او درباره ضرورت طرح مفاهیم آموزشی در شعر خردسال می‌گوید: این مفاهیم بخش مهمی از آنیاشته‌های ذهنی، رفتاری و احساسی خردسال را تشکیل می‌دهند. همان‌طور که مفاهیمی مثل عشق، کار، ازدواج و... بر ذهن بزرگسال تأثیرگذار است و نباید از سوی شاعر بزرگسال نادیده گرفته شود، خوردن، بازی کردن، راه رفتن و حتی بر روی لگن نشستن هم بخش‌های مهمی از زندگی خردسال هستند و بنابراین، نویسنده و شاعر کودکان، نمی‌تواند و نباید بی‌توجه از کنار آن‌ها بگذرد. این بخش‌های زندگی خردسال، جدا از آن‌که از نظر رفتاری و روانی، تعیین‌کننده شخصیت او در بزرگسالی هستند، بر احساس فعلی او نیز تأثیر می‌گذارند و آن‌چه بر احساس کودک اثر بگذارد، در ادبیات او غیرقابل چشم‌پوشی است. شاید تعداد کتاب‌های شعر خردسال در این زمینه کم نباشد، اما تعداد کتاب‌های آموزشی خوب به زبان شعر، انگشت‌شمار است. حتی تعداد این عناوین، به زبان غیرشعر هم کم است. شاید یک دلیل عمده، کمبود تصویرگران متخصص در زمینه کار برای گروه سنی پیش از دبستان باشد؛ چون در کتاب‌های آموزشی، تصویر سهم و نقش عمده‌ای دارد. شاید هم بی‌توجهی ناشران در این زمینه دخیل باشد.

قاسم‌نیا ادامه می‌دهد: شاید دلیل عمده مشکل پیش آمده، این باشد که آن‌چه در شعر خردسال ظاهراً به عنوان یک اصل مهم مطرح است، سادگی زبان است. درحالی که شعر خوب خردسال، باید بر تمام اصول شعری قائم باشد و مهم‌تر از همه چیز، نباید از شعریت به دور افتد و تبدیل به نظم ساده شود. شعر، شعر است؛ چه برای خردسال و چه برای بزرگسال. در شعر خردسال باید حسی را در مخاطب برانگیخت و رشد داد که خودش به دلیل محدود بودن شناخت و اطلاعات، به آن آگاه نیست. خردسال عشق را در روابط آدم‌های اطرافش می‌بیند و درک می‌کند و خشونت، مرگ و خیلی از مقوله‌های دیگر را از خانواده و اجتماع می‌گیرد، اما نسبت به این موضوعات و نسبت به احساس خود، شناختی ندارد. باید این حس را که کودک در خود می‌یابد، اما نمی‌داند چیست، به زبان خودش برای او گفت. بهترین و مناسب‌ترین زبان برای این گفتن، زبان شعر است و این‌جاست که شعر خردسال، تعریف خود را پیدا می‌کند و اصول خود را بنا می‌گذارد.

✓ کتاب ماه کودک و نوجوان / شماره ۳۹ / تیر ۱۳۸۴

به پاس مردی که جامع خوبی‌هاست
نویسنده: مهدی حجوئی
 ویژگی‌های ادبیات شفاهی / درباره ادبیات شفاهی (۳)
نویسنده: محمد جعفری (قنواتی)
 بررسی تصویرگری در آثار ناشران / انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
نویسنده: جمال‌الدین اکرمی
 بتل‌هایم و قصه عامیانه
نویسنده: کمال بهروز کیا
 رازهای ماندگاری شخصیت‌ها در داستان‌های بچه‌ها
نویسنده: مهرداد کریمی
 کودک و تصویر
نویسنده: مینا مانی قلم
 سیمای کودک معلول در ادبیات کودک
مترجم: بهاره بهداد
 کتاب‌های کودکان در تایلدن
مترجم: شهلا انتظاریان

کدام یک جلوترند؟ نوجوانان یا نثریات آن‌ها / گزارشی درباره مفهوم نوجوانی و نثریات نوجوانان
نویسنده: نگار پدram
 رمان نوجوانان: امیدها و نگرانی‌ها
نویسنده: مهناز باقری
 برسد به دست آرش کمانگیر / ادبیات کودک و نوجوان و پست
نویسنده: روح‌الله مهدی‌پور عمرانی
 جامعه‌شناسی دوران کودکی / گزارش سی و هشتمین نشست نقد آثار غیرتخیلی
نویسنده: مؤگان اثنا عشری
 چرا سینما به اقتباس ادبی روی می‌آورد؟ / گزارش پنجاه و سومین نشست نقد آثار تخیلی
نویسنده: مؤگان اثنا عشری
 پهلوآن، دات‌کام / گزارش بیست و هفتمین نشست نقد مخاطبان
نویسنده: مؤگان اثنا عشری
 تصویرگری قصه‌های آندرسن / گزارش چهل و چهارمین نشست نقد آثار تصویری
نویسنده: مؤگان اثنا عشری

توس نزدیکتر از آن است که فکرش را کنی؟

نویسنده: مهدی طهوری

نقد کتاب: اردوی تابستانی

نویسنده کتاب: آر. ال. استاین

مترجم: غلامحسین اعرابی

این جادوگر چیز دیگری است

نویسنده: سیدنوید سیدعلی اکبر

نقد کتاب: دماغ دراز کوچولو

نویسنده کتاب: ویلهم هاوف

مترجمان: هرمز ریاحی، ناتالینا ایوانووا

این بار لاک پشت پرنده، زنده ماند

نویسنده: آنسیه موسویان

نقد کتاب‌های: طوقی، کیوترها و دام، خرگوش و خنگ

شیرها، پرواز سخت لاک پشت

شاعر کتاب: ناصر کشاورز

شهر سرخ، ضربدر سفید

نویسنده: خدیجه حدادیان

عنوان کتاب: خانه‌ای روی شیشه

نویسنده کتاب: شهرام شفیعی

روزگاری که هنوز داستان اختراع نشده بود

نویسنده: عباس قدیر محسنی

طنز کتاب: در روزگاری که هنوز پنجشنبه و جمعه اختراع

نشده بود

نویسنده کتاب: فرهاد حسن‌زاده

معلولیت در بستر جنگ

نویسنده: شهره کاندی

نقد کتاب: شب به خیر فرمانده

نویسنده کتاب: احمد اکبرپور

پیشگام

یک نظریه انقلابی: چگونه در ساختار ارباب - رعیتی

ادبیات کودک و نوجوان زلزله ایجاد کنیم؟

نویسنده: زری تعیمی

همه راه‌ها به رم ختم می‌شود/ درباره اقتباس و ادبیات

تصویری

نویسنده: محمد طلوعی برازنده

✓ کتاب ماه کودک و نوجوان شماره ۹۴ مرداد ۱۳۸۴

تجدیدنظر در تعریف و کاربرد ادبیات کودک

نویسنده: مهدی حجویانی

مخاطب: منابع و انواع نثر شفاهی / درباره ادبیات شفاهی - ۴

نویسنده: محمد جعفری (قنداتی)

ظرفیت‌های ادبیات کهن و عامیانه برای کودکان امروز ایران

نویسنده: علیرضا امیدی

عناصر دیداری در تصویرگری (خط - فرم)

نویسنده: جمال‌الدین اکرمی

کتاب

مدیران نشر بخوانند: برای تبلیغ کتاب، صدای کدام رسانه

بلندتر است

نویسنده: نگار پدram

موقع امضای قرارداد چاپ کتاب دقت کنید

نویسنده: نگار پدram

تصویرگران عالی؟ داریم. صنعت تصویرسازی؟ نداریم!

گزارش چهل و پنجمین نشست نقد آثار تصویری

آیا کتاب علوم اجتماعی «شهروند مطلوب» می‌سازد؟

گزارش سی و نهمین نشست نقد آثار غیرتخیلی

چشم خود را باز کنیم به حقوق هفتاد هزار دانش‌آموز

مملول / گزارش پنجاه و چهارمین نشست نقد آثار تخیلی

پسری در پوست گوریل / گزارش سی و دومین نشست

نقد مخاطبان

هزار و یک سال دیگر

نویسنده: مهدی یوسفی

نقد کتاب: هزار و یک سال

نویسنده کتاب: شهریار مندنی‌پور

آیا «دو پنج» همان دو خط موازی است؟

نویسنده روح الله مهدی پورعمرانی

نقد کتاب: داستان دو پنج

نویسنده کتاب: نرگس آبیاری

لطفاً خدای مهربان بخواند!

نویسنده: نگار پدram

نقد کتاب:... تو که این قدر مهربان بودی!

نویسنده کتاب: مونا زندی حقیقی

شعرها برای که سروده شده‌اند

نویسنده: آنسیه موسویان

نقد کتاب: بهار کی می‌آید

نویسنده کتاب: علی باباخانی

غرابت ساحت‌های داستانی یک رمان

نویسنده: حسن پارسایی

نقد کتاب: غار وحشت (سرزمین سایه‌های دل‌تورا)

نویسنده کتاب: امیلی رودا

سؤال اول: دانش اجتماعی را تعریف کنید؟/ گزارش چهلمین نشست نقد آثار غیرتخیلی
نقش اجتماعی شخصیت‌های داستانی کودک و نوجوان، چگونه و چرا؟/ پنجاه و پنجمین نشست نقد آثار تخیلی
ما همگی شهروندان این جهانیم/ گزارش سی و سومین نشست نقد مخاطبان
نقاشی، تصویرسازی گرافیک/ گزارش چهل و ششمین نشست نقد آثار تصویری
گزارش نشست‌های سرای اهل قلم هجدهمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران:
- پرسش‌های بنیادین در ادبیات کودک
- چگونه خواننده فعال نوجوان بسازیم؟
- لیلی نام تمام دختران زمین است
- در دریای افسانه‌ها شناگری کنیم یا شناوری؟
- دوچرخه‌ها گراندند
- قدم یازدهم

مترجم: محبوبه نجف‌خانی
مرادی کرمانی با درد شوخی می‌کند
نویسنده: معصومه انصاریان
نقد کتاب: شما که غریبه نیستید
نویسنده: هوشنگ مرادی کرمانی
خرد کم‌یاب و عاطفه سرکش
نویسنده: شهره کاندی
نقد کتاب: پارسیان و من «کاخ ازدها»
نویسنده کتاب: آرمان آرین
درسی که هانیبال الخاص به ما آموخت
نویسنده: ناهید عباسی
نقد کتاب: گردش در باغ کودکان
نویسنده کتاب: هانیبال الخاص
نامه‌هایی که به مقصد نمی‌رسند
نقد کتاب: نامه‌هایی به آقاغوله
نویسنده کتاب: محمدرضا یوسفی

نشانه‌های نوگرایی در کتاب‌های کودک و نوجوان
نویسنده: معصومه انصاریان
یک خبر خوب و چند گفتار
نویسنده: مهدی یوسفی
نشر کتاب: فردا شکل امروز نیست
نویسنده کتاب: نادر ابراهیمی
وقتی شاعر مثل بچه‌ها می‌بیند
نویسنده: انسیه موسویان
نقد کتاب: ابرها مثل پشمک
نویسنده کتاب: جعفر ابراهیمی نصر
نیازی به گفتن جزئیات بیشتر هست/ نیست
نویسنده: مهدی طهوری
نقد کتاب: فرزندان معجزه
نویسنده کتاب: ژاکلین وودسون
مترجم: شقایق قندهاری
نویسنده‌ای که آنا‌تومیست است
نویسنده: حسن پارسایی
نقد کتاب: جزیره تو هم (سرزمین سایه‌های دلنورا)
نویسنده کتاب: امیلی رودا
مترجم: محبوبه نجف‌خانی
گالیور در لباسی نو
نویسنده: سجاد صاحبان زند
نقد کتاب: غول بزرگ مهربان
نویسنده کتاب: رولد دال
مترجم: شهلا طهماسبی

پیشگام
میان ماه من تا ماه گردون
نویسنده: زری نعیمی

✓ **کتاب ماه کودک و نوجوان، شماره ۹۵، شهریور ۱۳۸۲**

پیشگام
خداحافظ ماهی سیاه کوچولو یا ایوان مداین را آینه عبرت‌دان
نویسنده: دبیر تحریریه
افسانه مهم‌ترین گونه ادبیات شفاهی/ درباره ادبیات شفاهی (۵)
نویسنده: محمد جعفری (فتواتی)
بررسی عناصر دیداری در تصویرگری (رنگ - بافت)
نویسنده: جمال‌الدین اکرمی
کتاب‌های علمی برای کودکان و نوجوانان در یک نگاه -
آفت‌ها، چالش‌ها و امیدها
نویسنده: حسن سالاری، محبت‌الله همتی
ادبیات کودک در خاور دور
مترجم: شهلا انتظاریان
معمای فرش زندگی
نویسنده: ژاله نوینی

پژوهی
انجمن تصویرگران کتاب کودک دو سالانه شد
نویسنده: نگار پدراهم

مترجم: **آزاده عصاران**
 ادبیات کودک در سه زمان گذشته، حال، آینده
 نویسنده: **گلنا اسلوان**
 مترجم: **بهاره اشراق**
 درباره‌ی ادبیات شفاهی
 نویسنده: **محمد جعفری**
 افسانه فطرس
 نویسنده: **سیدعلی محمد رفیعی**

مردغانی بدون دیوار
 نویسنده: **افسانه شاپوری**
 نقد کتاب: هنریتا و تخم‌مرغ‌های طلایی
 نویسنده کتاب: **هانا یوهانسن**
 مترجم: **مریم واعظی**

✓ پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان / شماره ۲۳
 زمستان ۱۳۸۴

کتابخانه
 پیش به سوی کشور کتابخوان‌ها؛ گفت و گو با سه نویسنده
 مکزیکی

مشارکت
 مشارکت در تجربه‌های بشری
 نویسنده: **علی اصغر سیدآبادی**

نویسنده: **موره شین الیهیاری**
 کودکی در این روزگار سخت است
 نویسنده: **آرمن نرسیان**

مروری
 مروری کوتاه بر تاریخچه ادبیات کودک و نوجوان در
 مکزیک

معرفی پژوهش
 ابزارهای شعرآفرینی در ادبیات کودک
 نویسنده: **زهرا طاهرنژاد**

نویسنده: **لانورا گرو گوآداراما**
 ظهور ادبی و فرهنگی کودکان در مکزیک
 نویسنده: **آلیا راتینز**
 حضور تاریخی موجودات بدوی و افسانه‌ای در ادبیات
 کودکان

به سوی وضعیت ایده‌آل
 نویسنده: **زری نعیمی**
 نقد کتاب: فرشته با بوی پرتقال
 نویسنده کتاب: **حسن بنی عامری**
 آن که خیال بافت، آن که عمل کرد
 نویسنده: **محمدرضا یوسفی**
 نقد کتاب: آن که خیال بافت و آن که عمل کرد
 نویسنده کتاب: **نادر ابراهیمی**

نویسنده: **نورما مونیوزلدو**
 دوران کودکی در اثر امیلیون کاریابیدو
 نویسنده: **اناسوفیا رامیرز هتلی**
 نگاهی به ادبیات کودک از پنجره‌های دیگر
 نویسنده: **علی اصغر سیدآبادی**
 کتاب‌های کودکان خردسال
 نویسنده: **کالین میلز**
 ترجمه: **نیلوفر مهدیان**
 بچه‌های امروز، عاشق تخیل هستند گفت و گوی
 اختصاصی با ماریا هرنگرن
 نویسنده: **آرمن نرسیان**